

"Böyük qayıdış" proqramı sürətlə icra olunur

◆ Qarabağdan reportaj

Xocalı küçələri başdan-başa Azərbaycan bayrağına bürünüb...

Hər addımda Zəfərin, Böyük qayıdışın şanlı rəmzlərini, qürur doğuran izlərini görürük.

Amma onu da unutmuruq ki, ayağımızı basdığımız torpağın hər qarışında günahsız körpələrin, qız-gəlinlərin, qocaların qan izi olan şəhərdəyik...

Bir gecədə yandırılaraq, insanlığa sığmayan cinayətin qurbanına çevrilən məkəndəyik...

Atasız-anasız qalan körpələrin, ailə üzvlərinin itirələrin, qollarında əzizləri can verən xocalıların yurd yerindəyik...

"İlham Əliyev Xocalıda cənnət yaradıb"

Xəyalları gerçəkləşən Xocalı sakinləri yurda qayıdışın xoşbəxtliyini bölüşürlər

"Dövlət başımızla Xocalıda görüşümüz həyatımızın ən yaddaqalan günü oldu. Prezidentimizin Xocalıda ucaltdığı Zəfər bayrağını hər gündə ordumuza, bu ordunu quran və onu qələbəyə aparən Ali Baş Komandanı min alqış deyirəm. Düşməndən qisasımızı alan sərkərdə Qarabağı cənnətə, gülüstana döndərməklə bu yurdun əsl sahibi olduğunu bütün dünyaya sübut etdi".

32 il öncə yandırılıb külü göylərə sovrulan şəhər indi tam başqa mənşərə ilə canlanır qarşımızda. Şanlı Zəfərin memarı İlham Əliyev cəmi 8 ay burada elə möhtəşəm şəhər yaradıb ki...

İllər öncə soyuq fəvral gecəsində ayaqyalın, başaçıq qaçıb canlarını salamat qurtaran xocalılılarla yurda qayıdış xoşbəxtliklərini bölüşürük...

"Xocalını görəndə gözlərimə inanmadım"

Xocalı adı çəkildə illərlə ürəyimiz qan ağladı. Sağalmaz yaraya çevrilmişdi bu ad... 30 il dünyadan "Xocalıya ədalət!" istədik. Harayımıza səs verən az oldu. Dünya erməni vəhşiliklərini, azərbaycanlıların Xocalıda yaşadıkları dəhşətləri görməzdən gəldi. Bir xristian uşağının burnu qanayanda dünyanı ayağa qaldıran böyük güclər, bəynəlxalq təşkilatlar susqun qaldılar.

Təbii ki, Azərbaycan üçün qisas günü var idi. 2020-ci il Vətən müharibəsindəki Zəfər və 2023-cü ilin sentyabrında keçirilmiş antiterror tədbirlərindən sonra Qarabağ və Şərqi Zəngəzur, o cümlədən Xocalı da azadlığa qovuşdu. Erməni vandallarının izi torpaqlarımızdan silindi. Bu gün isə üçrəngli bayrağımızın qürurla dalğalandığı yerdir Xocalı... Artıq Xocalı sakinləri yurda qayıdılar. Doğma elinə-obasına ilk

(Əvvəli qəzetin 10 iyun nömrəsində)

"Prezidentimiz bizimlə görüşüb problemlərimizlə maraqlandı. Evlərimizin açarlarını özü təqdim etdi. Bu, dövlətimizin, Prezidentimizin şəhid ailələrinə, keçmiş məcburi köçkünlərə, qaçqınlara göstərdiyi diqqətin göstəricisidir. Dövlət başçısının inidiyək xocalılılara göstərdiyi xüsusi diqqətə görə ona çox minnətdar idik. İndi isə bizə bu dünyada cənnətə yaşatdığına görə ömür boyu borcluuyq".

dönənlərdən biri də Elmira Allahverdiyevadır. 32 ildən sonra uşaqlığını, gəncliyini, bəlkə də ömrünün ən gözəl illərini qoyub gəldiyi yurduna qovuşub.

Bizi gören kimi evinə dövət edir və sevinç göz yaşları ilə danışmağa başlayır: "Xocalının bu gözəlliyini görəndə gözlərimə inana bilmədim. Mənə elə gəlirdi ki, Xocalıdan çıxdığımız bu illərdə burada möcüzə baş verib. Səkkiz ayda belə bir şəhəri yenidən tikib, bu cür gözəllik yaratmağın mümkün olacağını heç ağılmızdan belə keçirə bilməzdik. İllərlə Xocalının həsrəti ilə yaşadığ. Deyirdik ki, kaş Xocalıya qayıda bilsək, çadır qurub quru torpağın üstündə yatsaq da, şikayətlənməyirik. Tanrı səsini eşitdi, dualarımızı qəbul etdi. Xocalıda öz evimdəyəm. Hər səhər açıldanda, hər yeni gün doğanda Xocalını düşmənlərindən qurtaran, bizi yenidən ev sahibi edən Prezidentimizə dualar edirəm".

Elmira Allahverdiyevə deyir ki, illərdir qaçqınlıq həyatı ilə yanaşı,

məğlubiyyətin, gücsüzlüyün də əzabını çəkiblər. Müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyev Qarabağı xilas etməklə üstümüzə möğlublə xalq ləkəsini silib, bizi müzəffər xalq kimi dünyaya tanıtdı. Ermənilərin qanla, qırğınla aldığı Xocalını siyasətə geri qaytardı.

"Amma 32 il öncə baş verənləri xatırlayanda az qalırəm dəli olam. Tank var idi, yanacaq yox idi. Əsgərin avtomatı var idi, atmağa gülləsi yox idi. Azərbaycan müstəqilliyini elan etsə də, rəhbəri yox idi. Bütün bunlar Xocalının faciəsi ilə nəticələndi. Ardınca bütün Qarabağ işğal olundu... Bu faciənin acısını bütün xalqımız çəksə də, mən iki əzizimi yurda verən ailələrdənəm. O gecə yoldaşım Novruz Allahverdiyev, oğlum Mahir şəhid oldular. Sinəmdə şəhid yarası var. Hələ də onları axtarıram. Gözüm yollarda qalır".

Şanlı Zəfərimiz Elmira xanıma qol-qanad verib. Xocalının bu gününü görüb qürur duyur. Dörd ailə üzvlü ilə birlikdə Xocalıya qayıdıblar. Evinin açarlarını Prezident

yır. Bizi görcək fərəhlə evinə dövət edir. "Faciə, qan, qırğın görsək də, qaçqınlıq həyatı bizə çox şey öyrətdi. Bu da bir sınaqmış. Görünür, biz bu intahandan keçməliymişik. İnsanlar bizə evlərinin qapısını açdı, son tikələrinə bizimlə bölüşdü, dərdimizə ortaqlar oldular. Dərd paylaşanda azalar. Çox şükür ki, dərdə də, düşməndə də qalib gələ bildik. Yenə Xocalıda, öz yurdumuzdayıq. Açığı deyəcəyəm, biz bu gözəllikdə Xocalı qoyub getməmişdik... Xocalı indi cənnətə bənzəyir. Bizi əhatə edən bu dağları, gurultu ilə axıb gedən Qarqar çayını tanımasaydım, deyirdim ki, bizi Xocalıya yox, başqa yere qaytarıblar".

Zülfü kişi deyir ki, Xocalının ilk şəhidi qardaşı Zahid Muradov olub. Milli Ordunun ilk əsgərlərindən olan Zahid 1991-ci il sentyabrın 10-da gecə postda olarkən ermənilər tərəfindən snayperlə vurulub. Zülfü Muradovun sözlərinə görə, mayın 28-də Xocalıya ilk döndən 20 ailənin hamısı şəhid ailəsidir: "Prezidentimiz bizimlə görüşüb problemlərimizlə maraqlandı. Evlərimizin açarlarını özü təqdim etdi. Bu, dövlətimizin, Prezidentimizin şəhid ailələrinə, keçmiş məcburi köçkünlərə, qaçqınlara göstərdiyi diqqətin göstəricisidir. Dövlət başçısının inidiyək xocalılılara göstərdiyi xüsusi diqqətə görə ona çox minnətdar idik. İndi isə bizə bu dünyada cənnətə yaşatdığına görə ömür boyu borcluuyq. Xocalıda, Qarabağda gedən abadlıq-quruculuq işləri dövlətimizin gücünü, qüdrətini bütün dünyaya göstərir. Biz də vətəndaş olaraq bu dövləti quran, onu dünyada tanıdan, regionun lider respublikası edən İlham Əliyevə "yaşa, var ol" deyirik!"

"Nə qədər nəfəsim var, Xocalıda yaşayacağam"

Xocalı sakinini, ehtiyatda olan polis polkovnikini Müşfiq Aslanov da Xocalıya qayıdışın sevincini bölüşür. Prezident İlham Əliyevlə Xocalıda keçirilən görüşdə iştirak edən Müşfiq Aslanov deyir ki, dövlət başçısının nə qədər insansevar, qayğıkeş Prezident olduğuna bir daha bu görüşdə şahidlik edir:

"1968-ci ildə Xocalıdan anadan olmuşam. 1990-1991-ci illərdə Əhaliyə Məişət Xidməti Kombinatında sürücü işləyirdim. Xocalı soyqırımından əvvəl Ağdamda orzaq dalınca getmişdik. Geri dönəndə bizi Əsgərdan buraxmadılar. Erməni

silahlıları Xocalıdan Əsgərana gələn yolu bağlayıb ağır texnika ilə yolu kəməşdilər. Mühasirədə qalan yerlərdən hər gün dəhşətli xəbərlər eşidirdik. Hakimiyyətə sığınmaq istəməmişdik. SSRİ hələ dağılmamışdı. İllərlə can qoyub qulluq etdiyimiz SSRİ silahlı qüvvələrinin silahları ilə bizi öldürüb torpaqlarımızdan zorla didərgin saldılar. Ermənilərə bir söz deyən olmurdu. Əksinə, bizi borclu çıxarırdılar. Bunun da yeganə səbəbi ölkəyə təsadüfi adamların rəhbərlik etməsi idi".

Xocalı faciəsi baş verəndə Müşfiq Aslanov Ağdamda olub. Həmin günü yadına salanda onu dəhşət bürüyür: "Faciə zamanı 13 yaşlı bacım Elnarə itkin düşdü. Hər yerdə onu axtarırdım. Allaha yalvarırdım ki, bir nəfər Elnarənin "öldü" xəbərini mənə deyəydi... Bu gün də Xocalıdan kütləvi məzarlıqlar tapılnda gözləyirəm ki, çağırılıb deyəcəklər ki, bu cəsəd ona aiddir..."

1996-cı ildə hüquq-mühafizə orqanlarında işə qəbul olunan Müşfiq Aslanov çavuşluqdan pol-

kovnik rütbəsinə qədər yüksəlib. 2023-cü ildə qüsurusuz xidmətlə təqəddim edildi. Tək istəyi Xocalını bir dəfə də olsa, görmək olub: "Çox şükür ki, ordumuzun qüdrətini, Prezidentimizin fəaliyyətini nəticəsində nənəmə nəfəsim var, Xocalıda yaşayacağam. İllərdir həsrətini çəkdiyimiz Xocalını yenidən bizlərə qaytardı üçün Prezidentimizə minnətdaram".

"Çox şükür ki, ordumuzun qüdrətini, Prezidentimizin fəaliyyətini nəticəsində nənəmə nəfəsim var, Xocalıda yaşayacağam. İllərdir həsrətini çəkdiyimiz Xocalını yenidən bizlərə qaytardı üçün Prezidentimizə minnətdaram".

"İlk dəfə həyatə girəndə tut ağacına sarılıb, hönkürüb ağladım. Bu tut ağacı xoşbəxt günlərimizə çox şahidlik edib. Mənə elə gəlirdi ki, biz geri dönəndə o da bizi görüb sevinirdi... Bütün ailəmə, övladlarıma, Xocalıya döndən və hələ dönməyən xocalılılar adından da bizə bu xoşbəxtliyi yaşadan, bizi qurulu evlərə qaytarıb ev sahibi edən Prezident İlham Əliyevə minnətdarıq. Əgər Allah qismət etsə, Prezidentimizi yaxından görə bilsək, deyəcəm ki, Allah bu uca dağlar qədər sizi uca etsin, saf sular qədər ömrünüz olsun!"

Dua edirdim, Yaradana yalvarırdım ki, bir möcüzə göstər, bir saatlıq gedim Xocalını görüm, sonra canımı al. Prezidentimiz ağılımıza gəlməyənləri, düşüncə bilmədiklərimizi etdi. Qarabağı bizi, bizi də Xocalıya qaytardı. Ayaqyalın, başaçıq çıxmışdıq Xocalıdan. Heç nəyimiz yox idi. Biz çıxdanda düşmənlər Xocalıya od vurub odlamışdı. Xocalı yanmışdı. Geri qayıdanda yanan Xocalının yerində gözəl, cənnətə bənzər şəhər gördük..."

"Prezidentimiz ağılımıza gəlməyənləri, düşüncə bilmədiklərimizi etdi"

"Xocalıya qayıdan Ruzigar Əliyevə da həm kədərinə, həm də sevincini bizimlə bölüşüb paylaşıdıca göz yaşlarına hakim ola bilmir:

"Yoldaşım Mirzə Milli Ordunun əsgərlərindən idi. Həmin gecə Yenikənd istiqamətində postda idi. Mirzə ilə qardaşı Elşoni ermənilər əsir götürmüşdülər. Əsgər olduğu üçün tətik çəkən barmağını kəsib, dişlərini kəlbətinlə çıxarıb bədənini siqaretlə dağ-dağ etmişdilər. Xocalı

soyqırımını baş verəndən 20 gün sonra əsirlikdən azad edilib gələndə tanımadı halda idi. Dili söz tutmurdu, danışa bilmirdi. Qaynanam ayağından tanıdı..."

Xocalı sakinləri deyir ki, qaçqınlıq həyatları da yüngül keçməyib, öncə Bakıya, orada yaşaya bilməyib sonra Naftalana köçüblər: "Deyirdik kaş Xocalını lentə çəkib bizə göstərən ola... Xocalını görüb bu dünyadan köçəydik. Çox şükür ki, göydə Allah, yerdə Prezidentimiz bizə bu xoşbəxtliyi yaşatdı. İndi Xocalıdayıq və çox xoşbəxtik. Yoldaşım xəstə olsa da, deyir ki, Xocalının havası, qələbəmizə mənə ağıracını unutturur. Daha ölsək belə dərdsiz öləyək".

Səhərlərində bəlli olur ki, Ruzigar Əliyevanın ailəsi mayın 29-da Xocalıya köçüb. Həyatə çatanda ilk nəzərinə çapran iki tut ağacı olub: "İlk dəfə həyatə girəndə tut ağacına sarılıb, hönkürüb ağladım. Bu tut ağacı xoşbəxt günləri-

"Çox şükür ki, ordumuzun qüdrətini, Prezidentimizin fəaliyyətini nəticəsində nənəmə nəfəsim var, Xocalıda yaşayacağam. İllərdir həsrətini çəkdiyimiz Xocalını yenidən bizlərə qaytardı üçün Prezidentimizə minnətdaram".

"Prezidentimiz ağılımıza gəlməyənləri, düşüncə bilmədiklərimizi etdi"

mizə çox şahidlik edib. Mənə elə gəlirdi ki, biz geri dönəndə o da bizi görüb sevinirdi...

Bütün ailəmə, övladlarıma, Xocalıya döndən və hələ dönməyən xocalılılar adından da bizə bu xoşbəxtliyi yaşadan, bizi qurulu evlərə qaytarıb ev sahibi edən Prezident İlham Əliyevə minnətdarıq. Əgər Allah qismət etsə, Prezidentimizi yaxından görə bilsək, deyəcəm ki, Allah bu uca dağlar qədər sizi uca etsin, saf sular qədər ömrünüz olsun!"

...Xocalıda həyat qaynamağa başlayıb. 32 ildən sonra sakinlərinə qovuşan şəhər yenidən xoşbəxt günlərini yaşamağa başlayıb. Xocalı artıq xalqımızın qəlbində qara yara deyil. Şanlı Zəfərimiz ham də yaralarımızın məlhəmi olub.

Bu fəxrət, bu qürur hissi ilə Xocalını qarış-qarış gəzib tikinti-quruculuq işləri ilə tanış olub, yeni yaradılan infrastrukturlarla maraqlanıraq...

(ardı var)

Rəşad BAXŞƏLİYEV,
Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"

Bakı-Xocalı-Bakı

